

Polítiques econòmiques: fiscal i monetària

Una vegada entés com es mesura l'economia i com es mouen els seus agregats, arriba la pregunta política: què pot fer l'Estat quan el cicle es torça, els preus es disparen o l'atur creix? Esta unitat respon amb dos palanques —fiscal i monetària— i amb la prudència que el seu ús exigix.

Temps estimat de lectura: 45-50 min · Sabers LOMLOE:
D.1, D.2, D.3 · Prerequisits: Unitat 8 (model AD-AS i cicles) +
Unitat 10 (BCE, tipus oficials i Euríbor). En acabar esta
unitat sabràs: Distingir economia positiva i normativa amb
exemples discriminants.

“

El govern i el banc central tenen dos palanques per a influir en l'economia: la política fiscal (despesa i impostos) i la política monetària (tipus d'interés i oferta monetària). Esta unitat explica com funcionen, quan es fan servir i per què de vegades fallen.

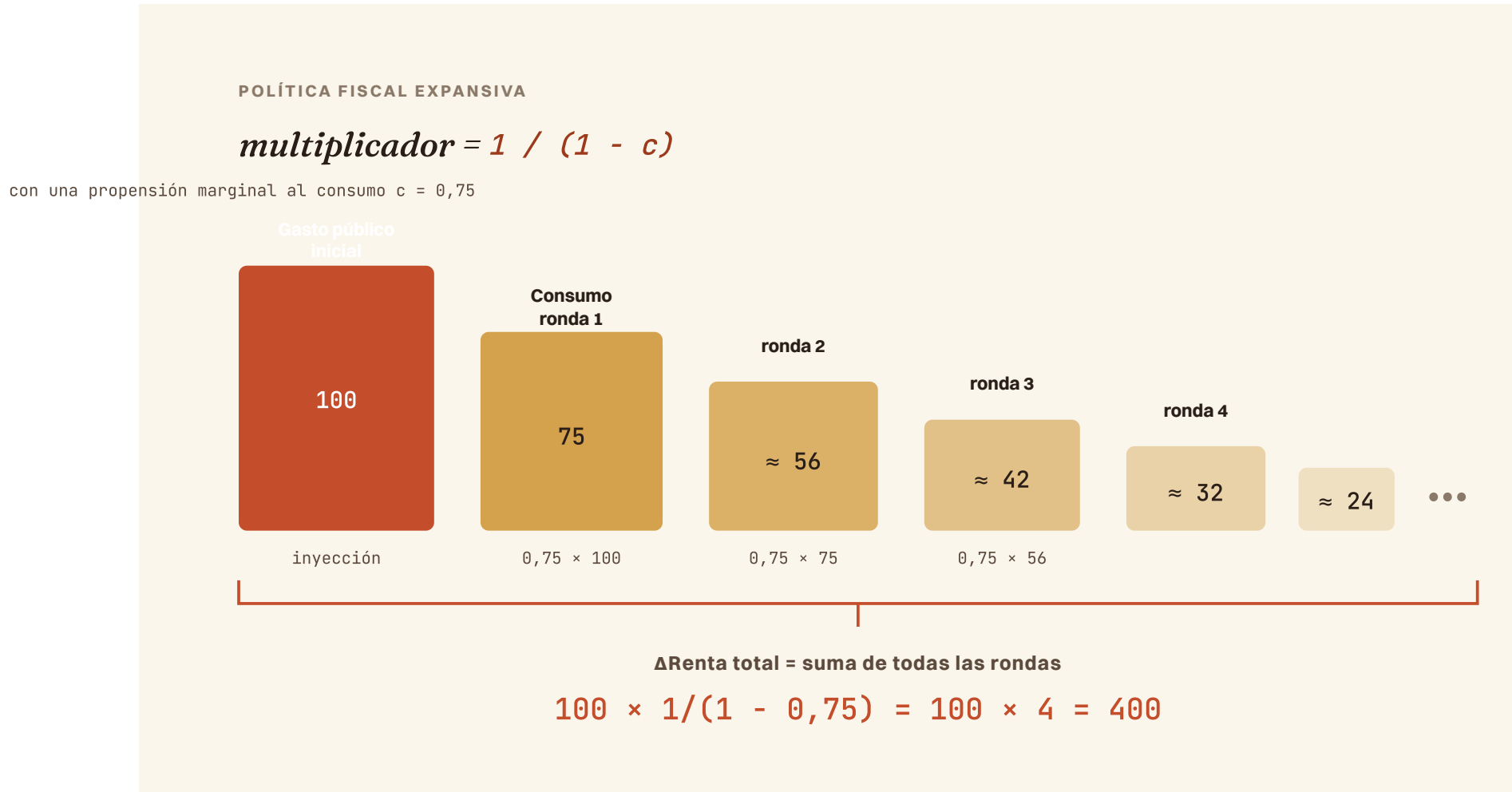
El BCE va pujar els tipus del 0 % al 4,5 % en 18 mesos (juliol 2022 - setembre...

Les unitats anteriors ens han donat el mapa: a la Unitat 7 vam veure com es mesuren els agregats, a la Unitat 8 com es mouen oferta i demanda agregades al llarg del cicle, a la Unitat 9 com funciona el mercat de treball i a la Unitat 10 com el sistema financer canalitza l'estalvi. Falta la peça política.

Si puges tipus i baixa la inflació, l'èxit és del banc central o de la sort? Com distingim correlació de causalitat en política econòmica?

EL GRÁFICO

Un euro de despesa pública no es queda en un euro: es convertix en renda per a algú que consumix part, i eixa cadena de rondes...

11.1 • Multiplicador de la despesa pública en una economia tancada sense sector públic

Enunciat Una economia tancada sense sector públic té una propensió marginal al consum de 0,75. El Govern decidix executar un pla d'inversió pública de 12 000 milions d'euros en...

Inversió pública addicional $\Delta G = 12\,000$ M€.

Propensió marginal al consum $c = 0,75$ (escenari base) i $c = 0,6$ (escenari alternatiu).

Model simple sense impostos ni sector exterior.

Amb $c = 0,75$, el multiplicador és $k = 1 / (1 - 0,75) = 1 / 0,25 = 4$.

L'augment del PIB és $\Delta Y = k \cdot \Delta G = 4 \cdot 12\,000 = 48\,000$ M€. El pla de 12 000 M€ acaba arrossegant 48 000 M€ de PIB addicional quan es tanca tota la cadena....

Dèficit públic i deute públic

Si la despesa pública supera els ingressos, el resultat és dèficit públic (mesurat en percentatge del PIB). Si els ingressos superen la despesa, hi ha superàvit. La diferència anual s'acumula al llarg del temps i constituïx el deute públic, també mesurat en percentatge del PIB.

11.2 · Càlcul del dèficit públic i del deute en percentatge del PIB

Enunciat Un país imaginari presenta les següents dades per a un exercici pressupostari (en milers de milions d'euros):

Ingressos públics: IRPF 95, IVA 80, Impost de Societats 30,...

El saldo pressupostari (dèficit o superàvit) en valor absolut i en percentatge del PIB.

La ràtio de deute sobre PIB a l'inici i al final de l'exercici.

El saldo primari (excloent els interessos del deute) i què indica.

Saldo pressupostari: Ingressos totals = $95 + 80 + 30 + 130 + 25 = 360$. Despeses totals = $160 + 80 + 50 + 25 + 30 + 35 + 60 = 440$. Saldo = $360 - 440 = -80$ (dèficit, les despeses superen els ingressos). En percentatge del PIB = $80 / 1\,200 \times 100 = 6,7\%$ de dèficit. És un dèficit elevat, molt per damunt del 3 % de referència europea....

La nova regla fiscal europea (2024)

A l'abril de 2024 la Unió Europea va aprovar un nou marc de governança fiscal que substituïx el rígid sistema anterior (límits uniformes del 3 % de dèficit i 60 % de deute amb terminis anuals). Model Beveridge, vigent a Espanya, el Regne Unit o els països nòrdics. Educació pública. Obligatòria i gratuïta fins als 16 anys;

§ 4

Política monetària: el banc central i el tipus d'interés

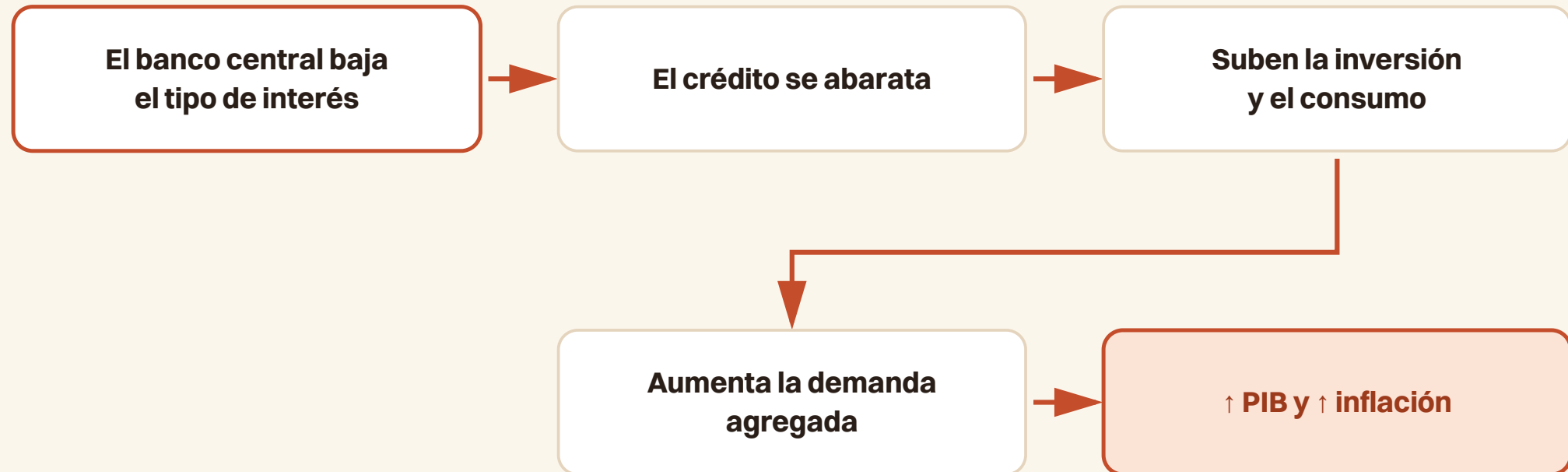

La política monetària són les decisions del banc central sobre la quantitat de diners en circulació i sobre el tipus d'interés oficial, amb l'objectiu principal de mantindre l'estabilitat de preus.

EL GRÁFICO

La política monetària arriba a l'economia per una cadena: del tipus d'interés al crèdit, la inversió i el consum, la demanda agregada i, al...

POLÍTICA MONETARIA EXPANSIVA

(Si el banco central sube el tipo, el efecto es el contrario: enfría la economía.)

11.3 · Efecte d'una pujada de tipus sobre la quota hipotecària

Enunciat Una família va signar al gener de 2021 una hipoteca variable de 180 000 € a 30 anys amb un diferencial d'Euríbor + 0,90 %. En la revisió anual de gener de 2021 l'Euríbor a 12 mes...

Capital: $C = 180\,000$ €.

Termini: $n = 360$ mesos (30 anys).

Tipus el 2021: $i = (-0,50 + 0,90) / 100 / 12 = 0,000333$ mensual.

Tipus el 2024: $i = (3,60 + 0,90) / 100 / 12 = 0,00375$ mensual.

Aplicant la fórmula del sistema francès $C \cdot i / (1 - (1+i)^{-n})$: Quota 2021 $\approx 180\,000 \cdot 0,000333 / (1 - (1,000333)^{-360}) = 530$ €/mes. Quota 2024 $\approx 180\,000 \cdot 0,00375 / (1 - (1,00375)^{-360}) \approx 906$ €/mes....

El cicle de pujades del BCE 2022-2023 sobre les hipoteques espanyoles

Quan el BCE va iniciar el cicle restrictiu al juliol de 2022, a Espanya hi havia 3,9 milions d'hipoteques amb tipus variable referenciades a l'Euríbor a 12 mesos, segons dades de l'Asociación Hipotecaria Española. En catorze mesos, el tipus oficial va pujar 4,5 punts i va arrossegar l'Euríbor a nivells no vistos des de 2008.

§ 5

Inflació: tres tipus i la crisi 2022-2023

La política monetària existix en gran manera per a controlar la inflació. Convé aleshores distingir les tres grans formes en què el nivell general de preus pot pujar. Inflació de demanda. Apareix quan la demanda agregada creix més ràpid que la capacitat productiva.

§ 6

El dilema del BCE: creixement vs estabilitat de preus

L'essencial de la Unitat 11

A diferència de la Reserva Federal estatunidenca, que té un mandat dual (estabilitat de preus i ocupació màxima), el BCE té mandat jeràrquic: el seu objectiu primari és l'estabilitat de preus i només «sense perjudici d'aquest objectiu» pot recolzar les polítiques econòmiques generals de la Unió, entre elles el creixement i l'ocupació.

§ 7

Glossari

Economia positiva: enunciats sobre com és l'economia, contrastables amb dades («el PIB va créixer un 2,5 %»).

Economia normativa: enunciats sobre com hauria de ser l'economia, amb juís de valor («el dèficit ha de reduir-se»).

§ 8

Per a aprofundir

Si esta unitat t'ha interessat, ací van algunes lectures i recursos per a anar més enllà: Macroeconomia — Olivier Blanchard (8a ed., 2023). Per què encaixa: el manual de referència sobre política fiscal i monetària; els seus capítols sobre el multiplicador i la política del banc central són el pas següent natural després de batxillerat.

§ 9

Preguntes per a reflexionar

Estes preguntes no tenen una resposta única. Servixen per a discutir a classe o per a pensar individualment en tancar la unitat: Bona part del debat polític confon enunciats positius i normatius. Busca una notícia econòmica recent i separa el que és descripció contrastable del que és juí de valor.

Fins aquí la teoria

Continua al llibre de la unitat.